

До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 10. Правила номенклатури, таксономії та культономії рослин

В. М. Меженський^{1,2}

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041, Україна, e-mail: mezh1956@ukr.net

²Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна

Мета. Розробити правила номенклатури, таксономії та культономії рослин. **Результати.** Для регулювання назв рослин у різних сферах застосовують положення Міжнародного Кодексу номенклатури для водоростей, грибів і рослин, Міжнародного Кодексу номенклатури культурних рослин, Міжнародного Кодексу філогенетичної номенклатури та Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин. Український правопис, який унормовує питання української мови включно з написанням назв рослин, не охоплює повною мірою всього розмаїття питань у цій сфері. Контroversні підходи ботаніків і філологів до впорядкування, відповідно, української номенклатури рослин та правописних правил потребують узгодження. Для впорядкування і гармонізації української фітономії запропоновано проект Правил номенклатури, таксономії та культономії рослин. **Висновки.** Проект Правил номенклатури, таксономії та культономії рослин є важливим кроком у вирішенні низки питань найменування рослин і застосування їхніх назв у науковій та господарській діяльності.

Ключові слова: номенклатура рослин, таксономія, культономія, фітономія, правопис.

Вступ

Півтора століття тому французький вчений Альфонс Декандоль [1] запропонував Правила ботанічної номенклатури, від яких ведуть початок сучасні Міжнародний Кодекс номенклатури для водоростей, грибів і рослин [2] та Міжнародний Кодекс номенклатури культурних рослин (МКНКР) [3], що регулюють, відповідно, наукові латинські назви рослин і споріднених груп організмів та назви культиварів, груп культиварів і грексів культурних рослин. Упродовж цього часу в середовищі вчених внаслідок різного сприйняття принципів номенклатурних правил тривали суперечки, що призводило навіть до розколу ботанічної спільноти, але врешті-решт спірні питання було вирішено. Ці Кодекси регулярно оновлюють, видозмінюючи відповідно до прийнятих пропозицій, і кожна нова редакція Кодексу скасовує дію попереднього. Тим не менш ботанічна номенклатура й досі залишається нестабільною та потребує численних уточнень назв таксонів. Ліннеївська таксономія стала предметом жвавого обговорення і критики. Запропоновано Міжнародний Кодекс філогенетичної номенклатури [4], в якому тільки види і клади мають назви, а усі над-

видові ранги виключаються. Це має забезпечити стабільність номенклатури, побудованої на кладах, а не на рангах. Водночас залишається не врегульованою значна низка назв культурних рослин, зокрема торговельних марок. Поширення торговельних марок за відсутності назв сортів здатне заплутати будь-кого, особливо найчисленнішу групу покупців рослин, які не знають правильної назви цих рослин.

Номенклатурні кодекси не мають правового статусу і ґрунтуються на добровільній згоді їх дотримувати. Натомість документи Міжнародного Союзу з охорони нових сортів рослин (УПОВ, англ. – UPOV) [5] є обов'язковими для виконання країнами-членами УПОВ, до яких належить і Україна. Метою УПОВ є надання селекціонерам права інтелектуальної власності на сорти, які повинні бути новими, відмінними, однорідними та стабільними. Виконання конвенції УПОВ залежить від правильного найменування сортів, що передбачено українським законодавством. Водночас між МКНКР і правилами UPOV існують певні розбіжності, що потребує їх усунення [6–10]. Для реєстрації назви нового сорту важливо, щоб назва не призводила до плутанини з існуючими сортами не тільки за написанням, але й за вимовою. Докладно описано поради щодо уникнення неприйнятних назв.

Український правопис [11], який унормовує орфографію та пунктуацію в українській

мові, включно з написанням назв рослин, не охоплює повною мірою всього розмаїття питань у цій сфері та потребує модернізації. Стан справ в українській фітономії ускладнюється не тільки проблемами написання і недорозробленістю багатьох спеціальних питань щодо формування і застосування назв рослин, а й неунормованістю української номенклатури. У філологічній, ботаничній та сільськогосподарській спільнотах існують різні погляди на низку базових питань, що стосуються найменування рослин.

Отже, українська система фітонімії потребує впорядкування і гармонізації, на взі-

рець справи, започаткованої свого часу Альфонсом Декандром, що підвищить ефективність наукової та господарської діяльності. Узгодження різних думок і поглядів для компромісного вирішення питання потребує оприлюднення проекту Правил із подальшим обговоренням. На розгляд ботаніків, садівників, лісівників, агрономів, філологів та усіх зацікавлених осіб виносяться нижче наведені Правила, розглянуті на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан та гармонізація назв культурних рослин у системі UPOV» (м. Київ, 13 жовтня 2017 р.).

ПРАВИЛА НОМЕНКЛАТУРИ, ТАКСОНОМІЇ ТА КУЛЬТОНОМІЇ РОСЛИН (проект)

Преамбула

Назви рослин, як частини біоти, є важливими для спілкування людей і здійснення наукової і господарської діяльності. Ці правила стосуються найменування і написання назв таксонів та культогруп рослин. Вони враховують положення International Code of Nomenclature for algae, fungi and plants, International Code of Nomenclature for cultivated plants, International Code of Phylogenetic Nomenclature, International Convention for the protection of new varieties of plants, Український правопис та традиції української мови. Метою Правил є упорядкування, уніфікація і гармонізація українських назв рослин, які мають бути правильними, однозначними й точними.

Правила складаються з принципів, статей, порад, прикладів, приміток, містять словник термінів і додатки.

Принцип 1

Наукові назви таксонів, культонів, культогруп та поширені (звичайні) назви рослин належать до різних систем найменувань.

Принцип 2

Кожний таксон і культогрупа повинні мати, за певними винятками, одну правильну назву.

Принцип 3

Наукові назви таксонів повинні відповідати латинським назвам.

Принцип 4

Культономени можуть збігатися з назвами таксонів.

Принцип 5

Застосування цих Правил базується на згоді ботаніків, садівників, лісівників, агрономів та інших фахівців, що у своїй діяльності користуються назвами рослин, дотримувати їхніх положень.

Глава 1. НАУКОВІ НАЗВИ КЛАД І ТАКСОНІВ

Стаття 1. Ботанічні класифікаційні групи

Кожна рослина належить до низки клад та різного рангу таксонів.

1.1. Основні ієрархічні таксони: царство (regnum), відділ (divisio), клас (classis), порядок (ordo), родина (familia), рід (genus), вид (species); другорядні таксони: триба (tribus), секція (sectio), ряд (series), різновидність (varietas), форма (forma).

1.2. Неієрархічна категорія: клада (clade).

1.3. Додаткові ботанічні таксони утворюються додаванням префіксів «під-» (від «sub-»), «над-» (від «super-») до термінів, що позначають основні та другорядні таксони; у назвах клад застосовують префікси «Аро-», «Pan-», «Phyto-».

1.4. Гібридний характер таксона вказує префікс «нотто-» (від «notho-») або знак ×.

Порада 1А

1А.1. В українському тексті латинські назви клад і таксонів, якщо їх залишено в оригінальному написанні, позначаються курсивом; автори таксонів, скорочення в цитуваннях та позначення рангів таксонів – прямим шрифтом.

Приклад 1. «Родини *Aceraceae* Juss. і *Hippocastanaceae* A.Rich можуть бути об'єднані з *Sapindaceae* Juss. s.l.»

Приклад 2. *Aster bessarabicus* Bernh. ex Rchb. (*A. amelloides* Besser, *A. amellus* L. subsp. *bessarabicus* (Bernh. ex Rchb.) Soo) – айстра бессарабська.

Приклад 3. «Роди *Aesculus* і *Castanea* належать до порядків, відповідно, *Sapindales* і *Fagales*, які поєднані в кладі *Rosids*».

Порада 1Б

1Б.1. Імена авторів таксонів пишуться без проміжків (пробілів).

Приклад 4. С.К.Schneid., W.D.J.Koch, а не С. К. Schneid., W. D. J. Koch.

Порада 1В

1В.1. Не застосовувати літеру «х» замість знака × для позначення гібридності. Оскільки знак × вирізняється від літер абетки, недоцільно залишати повний пробіл між ним і початковою літерою родової назви або видового епітету, тоді як у гібридній формулі його слід відокремлювати з обох боків пробілом.

Приклад 5. *Chaenomeles* ×*californica* × *Ch.* ×*superba*, або *Chaenomeles* ×*californica* × ×*superba* (у написанні гібридних формул).

Стаття 2. Назви клад

2.1. Назвою кладу є іменник у множині, що пишеться з малої літери, якщо це не перше слово в реченні та не потребує стилістичного виділення. Вихідні англійські назви клад транслітерують з додаванням українських флексій (частини слова). Назви, утворені від латинських назв таксонів, залишають в оригінальному написанні і пишуть з великої літери.

Приклад 1. Астериди (*Asterids*), евдикоти (*Eudicots*), розиди (*Rosids*).

Приклад 2. *Apo-Spermatophyta*, *Arenaria-Parviflorae*, *Phyto-Prunella*, *Rosidae*.

Стаття 3. Назви відділів і класів

3.1. Назвою відділу, класу, підкласу є іменник у множині, що пишеться з малої літери, якщо це не перше слово в реченні та не потребує стилістичного виділення. Вихідні латинські назви транслітерують з додаванням українських флексій.

Приклад 1. Магноліофіти (*Magnoliophyta*), магноліопсиди (*Magnoliopsida*), магноліїди (*Magnoliidae*).

3.2. Дозволяється паралельно використовувати назви для відділів: бріофіти = мохоподібні, лікоподіофіти = плауноподібні, еквізетофіти = хвощеподібні, поліподіофіти = папоротеподібні, пінофіти = голонасінні, магноліофіти = покритонасінні; класів: маршанціопсиди = печіночники, бріопсиди = мохи, лікоподіопсиди = плауни, еквізетопсиди = хвощі, поліподіопсиди = папороті, цикадопсиди = саговники, пінопсиди = хвойні, магноліопсиди = дводольні, ліліопсиди = однодольні.

Стаття 4. Назви порядків

4.1. Назвою порядку є прикметник у множині, що застосовується як іменник, що пишеться з малої літери, якщо це не перше слово в реченні. Назви порядків базуються на назвах родин з додаванням флексії «-цвіті».

Приклад 1. Лавроцвіті (*Laurales*), гарбузоцвіті (*Cucurbitales*), селероцвіті (*Apiales*), тонконогоцвіті (*Poales*).

Стаття 5. Назви родин

5.1. Назвою родини, триби і їхніх додаткових таксонів є прикметник у множині, що застосовується як іменник і пишеться з малої літери, якщо це не перше слово в реченні та не потребує стилістичного виділення. Вони базуються на назвах родів з додаванням флексій «-еві, -єві, -ні, -ові».

Приклад 1. Актинідієві (*Actinidiaceae*), мигдалеві (*Amygdaloideae*), оманові (*Inuleae*), ціатейні (*Cyatheaceae*).

Примітка 1. Назви родин шипшинові (*Rosaceae*) і пасленові (*Solanaceae*) базуються на українських родових назвах шипшина (*Rosa*) і паслін (*Solanum*). Утворення назв родин «розові» і «пасльонові» від російських родових назв «роза» і «паслѐн» є неправомірним.

5.2. Дозволяється паралельно використовувати назви для таких родин: айстрові = складноцвіті, капустяні = хрестоцвіті, тонконогові = злакові, клюзієві = ґутаносні, ясноткові = губоцвіті, арекові = пальмові, бобові = метеликові, селерові = округкові.

Стаття 6. Назви родів

6.1. Назвою роду є іменник в однині або множині, що пишеться з малої літери, якщо це не перше слово в реченні та не потребує стилістичного виділення.

Приклад 1. Родові назви в однині: деревій (*Achillea*), дуб (*Quercus*), кермек (*Limonium*), клен (*Acer*), хвощ (*Equisetum*).

Приклад 2. Родові назви у множині: васильки (*Ocimum*), дзвоники (*Campanula*), каперці (*Capparis*), стокротки (*Bellis*), суницці (*Fragaria*), чорнобривці (*Tagetes*).

6.2. Родова назва може бути одно- або двослівною.

Приклад 3. Однослівні родові назви: берізка (*Convolvulus*), глечики (*Nuphar*), дрік (*Genista*), конвалія (*Convallaria*), латаття (*Nymphaea*).

Приклад 4. Двослівні родові назви: великопліда горобина (*Cormus*), глуха кропива (*Lamium*), дівочі очка (*Coreopsis*), китайська айва (*Pseudocycdonia*), коркове дерево (*Phellodendron*), японська мушмула (*Eribotrya*).

Приклад 5. Двослівні родові назви з написанням через дефіс: агалік-трава (*Jasione*), розрив-трава (*Impatiens*).

6.3. Усі види одного роду мають однакову родову назву.

Приклад 6. Види роду лохина (*Vaccinium* s.l.): лохина щиткова (*V. corymbosum*), лохина миртова (*V. myrtillus*), лохина кислопліва (*V. oxycoccus*), лохина виноградова (*V. vitis-idaea*).

Приклад 7. Види роду порічки (*Ribes* s.l.): порічки скельні (*R. petraeum*), порічки чорні (*R. nigrum*), порічки золотисті (*R. aureum*), порічки розчепірені (*R. divaricatum*).

Приклад 8. Види роду слива (*Prunus* s.l.): слива вірменська (*P. armeniaca*), слива колюча (*P. spinosa*), слива пташина (*P. avium*), слива солодка (*P. dulcis*), слива черемхова (*P. padus*).

6.4. Граматичний рід українських родових назв не залежить від граматичного роду латинських назв.

Приклад 9. *Fagus* (жіночий рід) ≠ бук (чоловічий рід), *Centaurea* (жіночий рід) = волошка (жіночий рід), *Kochia* (жіночий рід) ≠ віниччя (середній рід), *Corispermum* (середній рід) ≠ верблюдка (жіночий рід), *Carum* (середній рід) ≠ кмін (чоловічий рід), *Lupinus* (чоловічий рід) = люпин (чоловічий рід).

Порада 6А

6А.1. Для рослин природної флори України назви варто добирати насамперед українською мовою, надаючи їм перевагу порівняно із скалькованими або транслітерованими назвами.

Приклад 1. За наявності назв ромашка (*Chamomilla*), лохина (*Vaccinium*) родові назви, відповідно, хамоміла, вакциній є недоречними.

6А.2. Родову назву утворюють на основі назви типового виду.

Приклад 2. Лохина багнова (*Vaccinium uliginosum*), що є типом роду, дає назву всьому роду – лохина (*Vaccinium* s.l.), не чорниця, брусниця чи журавлина. Порічки червоні (*Ribes rubrum*), що є типом роду, дають назву всьому роду – порічки (*Ribes* s.l.), не смородина чи агрус.

6А.3. Для найменування роду доцільно вживати найпоширенішу національну назву. Якщо таких назв кілька, то з-поміж них обирати ту, що найкраще відповідає всім або більшості видів цього роду.

Приклад 3. Назва «порічки», що пов'язана з місцезростанням рослин, є відповіднішою для видів роду *Ribes*, декілька з яких трапляються в Україні і мають таку назву, тоді як

специфічний запах рослини, від якого походить назва «смородина», притаманний лише одному виду флори України – *Ribes nigrum*.

Приклад 4. Назва «чорниця» (*Vaccinium myrtillus*) не відповідає більшості видів роду *Vaccinium* s.l. із синіми або червоними плодами, чий сік не «чорнить».

6А.4. У разі, якщо не можна застосувати пораду 6А.3, то серед різних фітонімів, відомих для представників цього роду, треба вибрати нейтральний, не надто семантично забарвлений (яскравий).

Приклад 5. Назва «лохина» для *Vaccinium uliginosum* має перевагу порівняно із семантично яскравою назвою «буяхи», етимологія якої пов'язана з тим, що ця рослина буйно росте у вологих місцях або ж під час збирання її на болотах у людей болить голова від аромату, що одурманює, поряд зростаючого *Ledum palustre*.

6А.5. Для родів, таксономічно споріднених із рослинами, що мають загальновідомі назви, назви утворюють від останніх.

Приклад 6. Вівсик (*Avenula*), вівсюнець (*Helictotrichon*), вівсюжниця (*Ventenata*) – від овес (*Avena*); стоколосник (*Bromopsis*), стоколосиця (*Anisantha*) – від стоколос (*Bromus*); кермечник (*Gonolimon*) – від кермек (*Limonium*); пирійник (*Elymus*) – від пирій (*Elytrigia*).

6А.6. Для інтродукованих і маловідомих рослин природної флори назви припустимо створювати шляхом калькування.

Приклад 7. Головчатий тис (*Cephalotaxus*), жовторіг (*Xanthoceras*), золотоборідник (*Chrysopogon*), куцівка (*Brachiaria*), стовпчикоквіт (*Stylosanthes*).

6А.7. Запозичені родові назви транслітерують; латинські флексії *-us*, *-um* та грецькі *-os*, *-es*, *-on*, *-is* відкидають, за потреби додаючи українські флексії; подвоєння приголосних втрачається, якщо вихідна назва не походить від власної назви.

Приклад 8. Актинідія (*Actinidia*), айра (*Aira*), арніка (*Arnica*), ехінацея (*Echinacea*), опунтія (*Opuntia*), рудбекія (*Rudbeckia*).

Приклад 9. Евкаліпт (*Eucalyptus*), гібіск (*Hibiscus*), лілія (*Lilium*), мирт (*Myrtus*), хризантема (*Chrysanthemum*).

Приклад 10. Гаккетія (*Hacquetia*), хоча прізвище Аке (Hacquet); Гаультерія (*Gaultheria*), хоча прізвище Готьє (Gaultier); Гвізотія (*Quizotia*), хоча прізвище Гізо (Guizot); магнолія (*Magnolia*), хоча прізвище Маньол (Magnol); тсуґа (*Tsuga*), хоча походить від слова цуґа (*tsuga*); форситія (*Forsytia*), хоча прізвище Форсайт (Forsyth), шефердія (*Shepherdia*), хоча прізвище Шеперд (Shepherd).

herd) – транскрибування не застосовують, бо воно значно видозмінить графічний образ родової назви.

Приклад 11. Ака (*Acca*), гісоп (*Hyssopus*), евкомія (*Eucommia*), меліса (*Melissa*), юка (*Yucca*), але ті, що утворені від власних назв передаються як бруссонетія (*Broussonetia*), гоффманнсеґгія (*Hoffmannseggia*), ґареттія (*Garettia*), керрія (*Kerria*), парротія (*Parrotia*), феррарія (*Ferraria*).

Порада 6Б

6Б.1. За повторного згадування в тексті родові назви можна скорочувати до однієї або, якщо вони починаються зі сполучень двох приголосних чи дифтонгів «ае» і «оє», то до двох початкових літер. Водночас, назви, що починаються з дифтонгів «ау» і «еу», літеросполучень з напівприголосними «ґ» і «ґ» та літеросполучень з трьох приголосних скорочують до першої літери. У гібридних формулах скорочену родову назву можна опускати.

Приклад 12. *Centaurea* → *C.*, *Sonchus* → *S.*, *Viola* → *V.*

Приклад 13. *Aegilops* → *Ae.*, *Chenopodium* → *Ch.*, *Oenothera* → *Oe.*, *Photinia* → *Ph.*, *Rhamnus* → *Rh.*, *Thalictrum* → *Th.*

Приклад 14. *Aurinia* → *A.*, *Juglans* → *J.*, *Quercus* → *Q.*, *Schisandra* → *S.*

Приклад 15. *Pyrus communis* × *P. pyrifolia* → *Pyrus communis* × *pyrifolia*.

6Б.2. За перелічування культиварів можна скорочувати також видові епітети.

Приклад 16. *Malus pumila* 'Gala', *M. p.* 'Golden Delicious', *M. p.* 'Lobo'.

Порада 6В

6В.1. Не створювати надто довгі родові назви, що є важкими для написання та вимовлення.

Стаття 7. Назви видів

7.1. Українські видові епітети відповідають латинським. Переклад видового епітету повинен бути повним, однозначним і зворотним.

Приклад 1. *Hieracium pilosella* – нечуйвітер волохатенький, *Hippophae rhamnoides* – щець жостеровий, *Origanum vulgare* – материнка звичайна, *Plantago major* – подорожник великий, *Rosa agrestis* – шипшина рільна.

Примітка 1. Транслітерація латинських видових епітетів неприпустима: *Teucrium chamaedrys* = самосил гайовий, не самосил хамедріс, *Triticum aestivum* = пшениця літня, не пшениця естівум, *Vitis rotundifolia* = виноград округлолистий, не виноград ротундіфоля.

7.2. Для широковідомих видів припустимо використання синонімічної однослівної назви, відмінної від бінарної.

Приклад 2. В'яз малий = берест; клен несправжньоюплатановий = явір; лохина миртова = чорниця; паслін бульбовий = картопля; слива пташина = черешня; тютюн сільський = махорка.

7.3. Епітети, що утворені від власних імен, залежно від того чи є вони іменниками в родовому відмінку і мають закінчення *-ii* або прикметниками із суфіксом *-an-*, перекладають, відповідно, як іменник або присвійний прикметник.

Приклад 10. Максимовича (*maximowiczii*), Максимовичева (*maximowicziana*); Палласа (*pallasii*), Палассова (*pallasiana*); Сарджента (*sargentii*), Сарджентова (*sargentiana*).

Примітка 4. Це, зокрема, дає змогу розрізнити *Ribes maximowiczii* Batalin і *Ribes maximowiczianum* Kom.; *Sorbus sargentiana* Koehne і *Sorbus sargentii* Dippel.; *Vitis davidii* (Rom.Caill.) Foëx і *Vitis davidiana* (Carrière) N.E.Br., забезпечуючи безпомилковий зворотний переклад.

7.3. Епітети, що походять від жіночих прізвищ та імен, перекладають відповідно до оригінальної власної назви, не змінюючи граматичного роду.

Приклад 11. Рододендрон Еймс (*Rhododendron amesiae*), не р. Еймса; шипшина Банкс (*Rosa banksiae*), не ш. Банкса; барбарис Юліани (*Berberis julianae*), не б. Юлії чи Юлія.

7.4. Старовинні латинізовані топоніми перекладають сучасними відповідниками. У разі парних назв, які позначають ті самі місцевості, їх перекладають по-різному.

Приклад 12. *Atlanticum* – атласький, *borysthenticum* – дніпровський, *brutia* – калабрійський, *gallicum* – французький, *gandavensis* – гентський, *lusitanicum* – португальський, *yedoensis* – токійський, *yezoensis* – хоккайдінський.

Приклад 13. *Cathayensis* – *sinensis* (китайський – китайський), *japonicum* – *nipponicum* (японський – ніппонський), *iranicum* – *persicum* (іранський – перський), *crimaeus* – *tauricum* (кримський – таврійський), *armeniacum* – *hajastanicum* (вірменський – аястанський).

7.5. Внутрішньовидові таксони іменують по-різному: назви підвидів є біноменами, різновидів – триноменами.

Приклад 14. *Brassica rapa* subsp. *chinensis* – капуста китайська; *Crataegus orientalis* subsp. *pojarkovae* – глід Пояркової; *Triticum aestivum* subsp. *spelta* – пшениця спельта.

Приклад 15. *Brassica oleracea* var. *italica* – капуста городня італійська; *Crataegus azarolus* var. *pontica* – глід азароль понтійський; *Triticum aestivum* var. *erythrospermum* – пшениця літня червонозерна.

7А.1. Відхилення від авторської латини можливе у разі немилозвучності перекладеної назви, складності для написання та вимовляння.

Приклад 3. Для *Vaccinium vitis-idaea* кращим перекладом видового епітету є лохина «виноградова», ніж дослівно «виноградоїдська».

Примітка 2. Переклад видового епітету *gratianopolitanus* – граціанополітанська вважається немилозвучним, але правильним перекладом є *гренобльська* (від старовинної назви Гренобля – *Gratianopolis*, див. 7.4).

Порада 7Б

7Б.1. У разі синонімічних рядів видові епітети перекладають по-різному, але однаково в різних родах, щоб за українською назвою однозначно відтворити латинський епітет.

Приклад 4. *humilus* = низький, *nanus* = низенький, *pumilus* = карликовий, *pygmaeus* = низькорослий. Так, *Betula humilis* – береза низька, *B. nana* – б. низенька, *B. pumila* – б. карликова; *Cyperus humilis* – смикавець низький, *C. nanus* – с. низенький, *C. pygmaeus* – с. низькорослий.

Приклад 5. *aromaticus* = ароматний, *fragrans* = духмяний, *odoratus* = пахучий, *svaveolens* = запашний.

Приклад 6. *bellus* = красивий, *formosus* = прекрасний, *pulchrum* = прегарний, *speciosus* = гарний, *spectabilis* = пишний, *superbum* = чудовий.

7Б.2. Іншомовні прізвища, географічні та місцеві назви передають засобами практичної транскрипції, причому для географічних і місцевих назв основою є державна мова цієї країни, а для власних імен – мова носія цього імені.

Географічні епітети й місцеві назви пишуть з малої літери; ті, що походять від власних назв – з великої. Місцеві назви не змінюють, епітетам, що утворені від географічних назв і власних імен, додають українських флексій. Подвоєння приголосних зберігається (порів. порада 6А.7, приклад 11).

Порада 7В

7В.1. Для правильного транскрибування важливо визначити мову, з якої його робитимуть.

Приклад 7. Прізвище французького місіонера David (Давід) треба перекладати з французької мови, а канадського ботаніка шотландського походження Davidson (Дейвідсон) – з англійської. Прізвище Gilg (Гільг) є німецьким, Giralaldi (Джиральді) – італійським, Fang (Фан) – китайським, Bois (Буа) – французьким.

Примітка 3. У разі неясної етимології можуть бути помилкові переклади: *fangianus* – фангійський, *boisianus* – боізіський, *gayanus* – гайанський, як похідні від географічних назв, тоді як насправді вони походять від антропонімів Фан (Fang), Буа (Bois), Гай (Gay).

Приклад 8. Видовий епітет *zumi* (дзумі) транскрибується з японської мови, *tacha* (маха) – грузинської, *tuan* (туань) – китайської.

Приклад 9. Видовий епітет *utahensis* передається як ютинська (від штата Юта), не утахська; *virginiana* – вірджинська (від штата Вірджинія), не віргінська, *germanica* – німецька (від Німеччина), не германська; *katawbiense* – катобський (від річки Катоба), не кетевбінський.

Глава 2. НАЗВИ КУЛЬТУРНИХ РОСЛИН

Стаття 8. Класифікаційні групи культурних рослин

Кожна культурна рослина належить до культурних груп різного рангу згідно з її господарським використанням.

8.1. Основні культурні групи: група культур, культура, грекс, Група культурварів, культурвар.

Стаття 9. Назви груп культур

9.1. Назвою групи культур за господарським використанням є одно- або двослівний прикметник множини, який пишуть з малої літери, якщо це не перше слово в реченні.

Приклад 1. Зернові, зернобобові, декоративні, кормові, овочеві, плодові, польові, технічні.

9.2. Назви, кількість і склад груп можуть різнитися залежно від системи класифікації. У межах деяких великих груп культур виділяють менші групи.

Приклад 2. З-поміж кормових виділяють однорічні злакові, багаторічні злакові, однорічні бобові, багаторічні бобові, силосні, кормові баштанні; з-поміж плодових – зерняткові, кісточкові, ягідні, горіхові.

9.3. У двослівних назвах груп культур, друге слово в назві меншої групи може відповідати однослівній назві великої групи, причому обидві групи можуть мати різне господарське використання.

Приклад 3. «Баштанні» можуть бути окремою великою групою або входити до групи овочевих, плоди яких споживаються людиною, як «овочеві баштанні». Якщо їх виро-

щують на корм тваринам, то включають до групи кормових, як «кормові овочеві».

Приклад 4. У великій групі «овочевих» виділяють меншу групу – «овочеві плодови», не споріднену з великою групою «плодови».

Порада 8А

8А.1. Не варто називати групу плодкових культур не науковим терміном «плодово-ягідні».

Стаття 10. Назви культур

10.1. Назвою культури є звичайна або наукова назва відповідного таксона.

Приклад 1. Назва, що збігається з правильною назвою таксона родового рангу: актинідія (*Actinidia*), гречка (*Fagopyrum*), котяча м'ята (*Nepeta*), люцерна (*Medicago*), яблуне-айва (*×Cydolus*).

Приклад 2. Назва, що збігається з синонімічною назвою таксона родового рангу: тритикале (*×Triticosecale*), фейхоа (*Acca*).

Приклад 3. Назва, що охоплює підрід або секцію: підщепи «вишневої» групи (*Prunus* subg. *Cerasus*), агрус (*Ribes* subg. *Grossularia*), американська лохина (*Vaccinium* subg. *Vaccinium* sect. *Cyanococcus*), агрусосмородина (subg. *Grossularia* × subg. *Ribes*).

Приклад 4. Назва, що збігається з однослівною назвою виду: баклажан (*Solanum melongena*), смоківниця (*Ficus carica*), черешня (*Prunus avium*).

Приклад 5. Назва, що походить від звичайної назви таксона видового рангу: великплода, або гібридна, алича (*Prunus ×rossica*), вишні-дюки (*Prunus ×gondouinii*), ківі (*Actinidia chinensis*), тифон (*Brassica rapa* × *campestris* var. *olifera*), топінсоняшник (*Helianthus annuus* × *tuberosus*), чорна абрикоса (*Prunus ×dasycarpa*).

Приклад 6. Назва, що походить від звичайної назви таксона внутрішньовидового рангу: бруква (*Brassica napus* var. *napobrassica*), нектарина (*Prunus persica* var. *nucipersica*).

10.2. У назвах культур прикметник передує іменникові.

Приклад 7. М'яка пшениця (*Triticum aestivum*), цукрові буряки (*Beta vulgaris* ssp. *vulgaris* var. *altissima*), столові буряки (*Beta vulgaris* ssp. *vulgaris* var. *vulgaris*), японська айва (*Chaenomeles* ssp.).

Примітка 1. Назви фізіологічних рас передують назві культур: яра м'яка пшениця, озимий ріпак, багаторічне жито.

Примітка 2. До назви культури може входити назва іншого ботанічного роду, як-от сарепська гірчиця (до назви рослини роду *Brassica* входить назва роду *Synapis*), япон-

ська айва (до назви рослини роду *Chaenomeles* входить назва роду *Cydonia*), японська мушмула (до назви рослини роду *Eriobotrya* входить назва роду *Mespilus*).

Порада 10А

10А.1. Не слід плутати назви культур, де прикметник передує іменникові, з видовими назвами, де родова назва (іменник) передує видовому епітетові (прийменнику).

Приклад 8. Збіг прикметників у назві культури і видовому епітетові може призвести до плутанини. Тверда пшениця – назва культури, тоді як пшениця тверда (*Triticum durum*) – видова назва.

Приклад 9. Назва «буряк цукровий» не є видовою назвою рослини буряк звичайний найвищий (*Beta vulgaris* ssp. *vulgaris* var. *altissima*).

Стаття 11. Назви грексів

11.1. Назвою грексу є поєднання (комбінація) наукової або звичайної назви роду з епітетом грексу. Кожне його слово має починатися з великої літери, яка звершується словом «grex» або скороченням «gx». Назви грексів зберігаються в оригінальному написанні.

Приклад 1. *Paphiopedilum Greenteaicream-andraspberrries grex*, *Pleione ×lagenaria* Lassen Peak grex, *Cattleya* Prince John gx.

11.2. В епітетах грексу слово «grex» або скорочення «gx» слід вживати тільки один раз.

Стаття 12. Назви Груп культиварів

12.1. Назвою Групи культиварів є комбінація правильної назви роду або його одноступінчастої звичайної назви чи таксона нижчого рангу, до якого вони належать, з епітетом Групи, який складається з одного або кількох слів, що починаються з великої літери як і слово Group.

Приклад 1. *Rosa Polyantha Group*, Драцена *Deremensis Group*, Буряки Група Найвищі, *Allium cepa Shallot Group*, *Beta Spinach Beet Group*, *Brassica oleracea Gemmifera Group*, Бук лісовий *Purple-leaved Group*.

12.2. В епітеті Групи повинно бути тільки одне слово Group або його еквіваленти іншими мовами – Група, Gruppe тощо.

Порада 11А

11А.1. Групи не повинні мати такі самі епітети або такі, що можна сплутати із сортовими епітетами у відповідних класах найменувань.

Стаття 13. Назви сортів (культиварів)

13.1. Назвою сорту (культивара) є комбінація правильної назви роду або таксона ниж-

чого рангу, до якого він належить, чи його однозначної звичайної назви із сортовим епітетом в одинарних лапках. Назви ботаничних таксонів пишуть латинською, виділяючи їх курсивом, або українською мовою, а сортовий епітет зазвичай мовою оригіналу або українською.

Приклад 1. *Malus pumila* ‘Ренет Сими́ренка’, або *Malus* ‘Ренет Сими́ренка’, або яблуня карликова ‘Ренет Сими́ренка’, або яблуня ‘Ренет Сими́ренка’.

13.2. У разі якщо назва таксона є очевидною з контексту і не спричиняє плутанини сортовий епітет може використовуватися окремо від латинської або звичайної назви.

Приклад 2. У статті, присвяченій вирощуванню яблуні, текст може включати сортові епітети ‘Gala’, ‘Golden Resistent’, ‘Ренет Сими́ренка’, ‘Слава Переможцям’, як самостійні, не сполучені з родовою, видовою або звичайною назвою рослини.

13.3. Кожне слово сортового епітету починається з великої літери за винятком службових слів (прийменників, артиклів і сполучників), які пишуть з малої літери.

Приклад 3. ‘Голубое Веретено’, ‘Royal Red Delicious’, ‘Угорка Донецька Рання’.

Приклад 4. ‘Belle de Bois’, ‘Jonkheer van Tets’, ‘King of the Pippins’, ‘Осінь в Софіївці’, ‘Червона з Білим Кінчиком’.

13.4. Іноземні сортові епітети залишають в оригінальному написанні або транскрибують з мови оригіналу з додаванням українських флексій.

Приклад 5. ‘Beurré Bosk’ = ‘Бере Боск’, ‘Wealthy’ = ‘Велті’, ‘Honey Crisp’ = ‘Гані Крісп’, ‘Jonkheer van Tets’ = ‘Йонкгер ван Тетс’, ‘Ojebin’ = ‘Оєбін’, ‘Приморская Красавица’ = ‘Приморська Красавиця’, ‘Jizaohong’ = ‘Цзіцзаохун’, ‘Cheongdangnobae’ = ‘Чхонтаннопе’.

Примітка 1. Припустимо перекладати лише назви давно запозичених (до середини ХХ ст.) іноземних сортів, що набули широкого вжитку: груша ‘Улюблена Клаппа’ (‘Clapp’s Favorite’), виноград ‘Жемчуг Саба’ (‘Csabagyöngye’), порічки ‘Фая Родючі’ (‘Fay’s Prolific’).

Примітка 2. Через лінгвістично-звичаєві відмінності назва іноземного сорту може бути замінена іншою, ставши торговельним синонімом: французький сорт груші ‘Williams Bon Chretien’ вирощується в США під назвою ‘Bartlett’, британський сорт сливи ‘Tzar’ був поширений у СРСР як ‘Рання Синя’.

13.5. Сортові епітети, передані прикметником узгоджуються в числі та граматичному роді з назвою культури.

Приклад 6. Коноплі ‘Золотоніські’, порічки ‘Львівські Солодкі’, суниці ‘Кримські Ремонтантні’, цукрові буряки ‘Авторитетні’.

Приклад 7. Горох ‘Зіньківський’, кавун ‘Голопристанський’, абрикоса ‘Мелітопольська Рання’, конюшина ‘Тернопільська 4’, жито ‘Київське Кормове’, сорго ‘Східне’.

Примітка 3. У сортів яблуні сортові епітети можуть бути узгоджені не з назвою культури, а з назвою плоду: яблуко ‘Зимове Лимонне’, ‘Каразинське’, ‘Краснокутське Солодке’.

13.6. Коли видовий епітет передається іменником, який не збігається в числі або граматичному роді з назвою культури, прикметник узгоджується саме з ним.

Приклад 8. Вишня ‘Ранній Десерт’, пшениця ‘Альбатрос Одеський’, суниці ‘Фестивальна Ромашка’, тритикале ‘Жайворонок Харківський’, цибуля ‘Позолочений Глобус’, яблуня ‘Скіфське Золото’.

13.7. Сортовий епітет не змінюється, якщо змінюється таксон, до якого він належить.

Приклад 9. Перелічені назви належать до одного сорту: *Endymion hispanicus* ‘Rose Queen’, *Hyacinthoides hispanica* ‘Rose Queen’, *Hyacinthoides ×massartiana* ‘Rose Queen’, *Scilla campanulata* ‘Rose Queen’, *Scilla hispanica* ‘Rose Queen’, *Scilla hispanica* var. *campanulata* ‘Rose Queen’, Пролісочки іспанські ‘Rose Queen’, Пролісочки іспанські ‘Роуз Квін’.

13.8. Латинські епітети назв таксонів можуть бути сортовими епітетами, якщо ці ботаничні таксони вважаються сортом. У нових сортових назвах не повинно бути видових епітетів роду, до якого належить цей сорт.

Приклад 10. *Mahonia japonica* = *Mahonia* ‘Japonica’, *Primula denticulata* var. *cachmeriana* = *Primula denticulata* ‘Cachmeriana’, *Spiraea cantoniensis* f. *lancheata* = *Spiraea cantoniensis* ‘Lanceata’.

13.9. Якщо епітет у латинській формі повторюється в різних таксонах у межах одного класу найменувань, він має бути пов’язаний з назвою цього таксона.

Приклад 11. Не можна писати *Juniperus* ‘Variegata’, якщо є *Juniperus chinensis* ‘Variegata’, *Juniperus excelsa* ‘Variegata’, *Juniperus horizontalis* ‘Variegata’, *Juniperus procumbens* ‘Variegata’, *Juniperus sabina* ‘Variegata’; повна сортова назва пістрявого ялівця повинна включати видовий епітет.

13.10. Якщо латинське слово входить до складу будь-якої мови як термін, звичайна фраза, ім’я або географічна назва, його можна використати в сортовому епітеті.

Приклад 12. Припустимими є сортові епітети, що складаються або включають окремі

латинські слова чи фрази: 'Aurea Bennett', 'Aurora Borealis', 'Red Major', 'Rosa', 'Washington Bullatus' (утворені від латинських слів і термінів); 'Claveat Emptor', 'Noli Me Tangere' (утворені від латинських фраз); 'Cicero', 'Claudia', 'Borysthen', 'Julia', 'India', 'Nova Scotia' (утворені від латинських імен і топонімів).

13.11. Сортовий епітет не повинен містити назву роду або загальну назву виду чи іншого класу найменувань.

Приклад 13. Найменування *Castanea* 'Pale Chesnut', *Erica* 'Galluna', *Galluna* 'Heather', *Populus* 'Осокір', *Rosa* 'Біла Троянда', *Quercus* 'Дуб Висоцького', *Viola tricolor* 'Іван-мар'я' – неприйнятні; *Lilium* 'Rosa', *Magnolia* 'Daphne', соняшник 'Кульбаба', помідор 'Кавун' – прийнятні.

Приклад 14. *Lilium* 'Henri' і *Clematis* 'Florida Blue' прийнятні, незважаючи на наявність *Lilium henryi* і *Clematis florida*.

Примітка 4. Назви слива 'Apricot' і слива 'Peach', або *Prunus domestica* 'Apricot' та *Prunus domestica* 'Peach', є прийнятними, якщо оприлюднені до 1959 р.

Примітка 5. Найменування зі словами Вероніка, Лілія, Роза прийнятні, якщо їх використано в сортовому епітеті як імена людей, або якщо словами Rose, Orange, Lilac, Lavander позначено колір, а не ботанічну назву.

13.12. Нові сортові епітети можна писати будь-якою мовою, окрім латинської.

13.13. Нові сортові епітети не повинні містити слів «форма» та «сорт», еквівалентів іншими мовами або їхні аббревіатури; селекційні й ботанічні терміни «гібрид», «група», «грекс», «добір», «культивар», «лінія», «порода», «серія», «сорт», «спорт», «суміш» в однині чи множині, «F₁», «перетворений» чи «поліпшений» та їм подібні, або еквівалентів іншими мовами.

13.14. Сортові епітети можуть бути новотворами й аббревіатурами.

Приклад 15. Перше слово в назвах 'NuMex Arthur', 'NuMex Crimson', 'NuMex Freedom', 'NuMex Solano' є вигаданим ідентифікатором для установи, де створено ці сорти цибулі, а саме New Mexico State University's Agricultural Experimental Station.

Приклад 16. У назвах 'Harwestrum', 'Harwex', 'Harwaharry', 'Harwiclow' перші три літери позначають автора цих сортів троянди R. Harkness.

13.15. Нові сортові епітети не можуть містити понад 30 знаків (літер, цифр, розділових знаків і символів), не рахуючи розділові знаки та проміжки.

13.16. Сортовий епітет можна подавати у вигляді коду до 10 символів, який складається не більше ніж з чотирьох наборів літер/літер або цифри/цифр, що чергуються.

Приклад 17. Сортові епітети '12AB34CD', '123-abcd4', '123/ABCD4', 'Abc1234de' прийнятні, '12-AB 34 CD 1', '1A2B/33' – неприйнятні.

Примітка 6. Коли порівнюють найменування у вигляді коду, проміжки (пробіли) не беруть до уваги.

Приклад 18. Існує серія клонових підщеп яблуні селекції Іст-Моллінзької дослідної станції (Великобританія) 'M4', 'M8', 'M9', 'M26', 'M27' та клонових підщеп черешні селекції Гісенського університету (Німеччина) 'Gi5', 'Gi6', 'Gi8', 'Gi11', 'Gi13'.

Приклад 19. Відомі сорти соняшнику із сортовими епітетами 'H 209 A/B', 'E9730LM', 'HA-OL 9', 'PF 090 A', 'СОЛФ2615/A', 'PR64A82'.

Приклад 20. Батьківські компоненти можна позначати гібридними формулами: кукурудза 255NSD × 1982/PIINS, KW5G392 × KW5F279; озиме жито Lo55-P × Lo49-N; соняшник Од529А × Од980В, Сх808А × Х1007В.

13.17. У сортовому епітеті можливо використовувати розділові знаки – апостроф, кому, крапку, дефіс, косу риску, обернену косу риску та до двох знаків оклику, якщо вони не написані поряд; не припустимо вживати математичні символи, позначки валют, інтелектуальної власності тощо, наприклад, \$ * % + @ ®, за винятком амперсанду & та октоторпу # з його еквівалентами No і №, які означають, відповідно, «і» та «номер».

Приклад 21. Сортові епітети 'Help!!!', 'Simon Who?', 'Sambuca®', 'Volodymyr@home.org', '100%', '\$Million', 'Два+Два' – неприйнятні, але 'Генерала Родимцева, 15', 'Два Плюс Два', 'Жанна д'Арк', 'Переяславський 230 СВ', 'ENT/100', 'Go-go Dancer!', 'Sing, Sing, Sing', 'Million Dollars' – прийнятні.

13.18. Нові сортові епітети не можуть складатися виключно з однієї літери або виключно арабських чи латинських цифр, чи їх комбінацій з розділовими знаками.

Приклад 22. Сортові епітети 'K', 'U!', '400', '21!', 'MMIV' неприйнятні; 'Hundred', '10 Downing Street', 'Apollo 13', 'Henry VIII', '4th July VIII', 'M9', '1A', 'Happy 21st Birthday' – прийнятні.

Примітка 7. У разі усталеної практики в обмеженому колі фахівців для інбредних ліній або загальноприйнятої ринкової практики для окремих типів сортів чи окремих ви-

дів прийнятними є назви, що складаються тільки з цифр, зокрема: соняшник – батьківський компонент ‘3’, ‘14271’; ріпак – батьківський компонент ‘66601’.

13.19. Назва сорту повинна однозначно його ідентифікувати і відрізнятися від будь-якої іншої назви існуючого сорту того самого або спорідненого виду, який зареєстрований або знаходиться в комерційному обігу.

13.20. Сортові назви не повинні порушувати права інших сторін, уводити в оману або спричиняти плутанину.

Порада 13А

13А.1. Варто дотримувати міжнародних правил написання сортових епітетів.

Примітка 8. За українським правописом назви сортів не беруть у лапки.

Примітка 9. За українським правописом назви сортів у спеціальній літературі пишуть з великої літери – Антонівка, а в загальному вжитку з малої – антонівка.

Примітка 10. Вживання великої літери в сортових епітетах за українським правописом відрізняється від рекомендацій МКНКР: Рожева мліївська, Айсберг одеський, Закарпатська жовта зубовидна.

Порада 13Б

13Б.1. Якщо відомий детальніший ранг таксона, варто навести його назву в поєднанні з сортовим епітетом, що надасть корисну додаткову інформацію про рослину.

Приклад 23. *Cyclamen hederifolium* var. *hederifolium* f. *albiflorum* (Apollo Group Bowles) ‘Artemis’ є інформативнішою назвою, ніж *Cyclamen* ‘Artemis’.

Порада 13В

13В.1. У разі транскрибування назви іноземного сорту, за першої згадки наводять оригінальну назву сорту.

Приклад 24. Яблуня ‘Гранні Сміт’ (‘Granny Smith’), ‘Муцу’ (‘Mutsu’), ‘Сюшуйгуогуан’ (‘Xiushuiguoguang’).

13В.2. Назви українських сортів за потреби написання латиницею транслітерують згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 р. № 55.

Приклад 25. Бросквина ‘Згода’ – ‘Zghoda’, не ‘Zhoda’; пшениця ‘Харківська’ – ‘Kharkivska’, не ‘Kharkivs`ka’.

Порада 13Г

13Г.1. Запропоновані найменування перевіряють на тотожність або подібність до найменувань існуючих сортів того самого роду або, за потреби, класу UPOV за веб-базою CPVO Variety Finder.

Порада 13Г

13Г.1. Найменування неприйнятне, якщо сортовий епітет складається виключно зі

слова або слів, що є описовими (прикметниками) та віднесені до деяких ознак або загальних ознак чи можуть стати загальними для сортів цього класу найменувань, особливо ознак або ступенів їхнього прояву, зазначених у технічному протоколі, який використовується для ВОС-тесту видів щодо ознак або господарської цінності сорту.

Приклад 26. Сортові епітети ‘Смачний’ (для плодкових культур), ‘Кулястий Сірій’ (стосовно форми і забарвлення для гарбузів) неприйнятні.

Приклад 27. Варто уникати сортових епітетів ‘Білий’, ‘Великий’, ‘Великий Білий’, ‘Махровий Червоний’, ‘Пістрявий’.

Примітка 11. Найменування прийнятне, якщо позначення кольору не вводить в оману, наприклад ім’я ‘Bianca’, або прізвище ‘Біла’, що означають «біла».

Порада 13Д

13Д.1. Найменування не прийнятне, якщо сортовий епітет є настільки подібним до інших епітетів у тому самому класі найменувань, що це може ввести в оману.

Приклад 28. Найменування *Ilex* ‘Green Point’ неприйнятне, якщо вже існує *Ilex crenata* ‘Greenpoint’.

Приклад 29. Найменування ‘Susannah’ неприйнятне, якщо в тому самому класі найменувань вже існує ‘Susanna’. Натомість найменування ‘Susanne’ можливе, бо через різну вимову не спричиняє плутанини.

Приклад 30. Найменування *Erica carnea* ‘Mrs D.E.Maxwell’ неприйнятне, якщо вже існує *Erica vagans* ‘Mrs D.F.Maxwell’. Натомість найменування *E. carnea* ‘Mrs S.A.Maxwell’ розглядається як прийнятне.

Приклад 31. Найменування *Narcissus* ‘Miss Amy Johnson’ неприйнятне, якщо вже існує *N. ‘Amy Johnson’*.

Приклад 32. Найменування *Dianthus* ‘Sara’ і *D. ‘Zara’* неприйнятні; *Dianthus* ‘Samur’ і *D. ‘Samurai’* – прийнятні.

Приклад 33. Найменування *Rhododendron* ‘Lady White’ і *R. ‘Ladies White’* прийнятні.

Порада 13Е

13Е.1. Сортові епітети не повинні призводити до помилкового враження про наявність у сорту ознаки або ознак, не притаманних йому, особливих ознак чи господарської цінності, містити порівняння чи перебільшення.

Приклад 34. Сортові епітети ‘Кращий’, ‘Найсолодший’, ‘Найсмачніший’, ‘Earliest of All’, ‘Latest and Longest’, ‘Longest Possible’ неприйнятні.

Приклад 35. Сортові епітети ‘Карлик’, ‘Карликовий’ неприйнятні в назві сорту з рослинами нормальної висоти, якщо в межах

виду ознака карликовості є наявною, однак не притаманна цьому сорту.

Приклад 36. Сортовий епітет 'Солодкий' неприйнятний для сорту плодкових культур; 'Велика Біла' – для сорту хризантем.

Приклад 37. Сортовий епітет 'Blue Star' може ввести в оману, якщо це стосується декоративних сортів із неблакитними квітками, але це не стосуватиметься сорту цукрових буряків.

Приклад 38. Сортовий епітет 'Шпанка Рання' неприйнятний, якщо цей сорт не є раннішим, ніж сорт 'Шпанка'.

Приклад 39. Назва *Iris* 'American Flag' не має оприлюднюватися, якщо сорту не притаманний прапорець (термін «прапорець» – «flag» застосовують квітникарі для позначення особливої форми квітки півників).

Приклад 40. Найменування груші 'Масляна' або айви 'Рум'яна' не можна використовувати, якщо цей сорт груші не має ніжного танучого м'якуша, а плоди цього сорту айви позбавлені рум'янцю.

Приклад 41. Найменування 'Margareta Improved' є порівнянням, тому що існує сорт 'Margareta'; 'Duettop' є перебільшенням, оскільки існує сорт 'Duet' – через це дані сортові епітети неприйнятні.

Приклад 42. Сортові епітети 'Білоцерківський Найкращий', 'Винятково Солодкий', 'Супер', 'Crèmedela Crème', 'Excellent', 'Best of British', 'First Price', 'Fuji Supreme', 'Mister Perfect', 'Perfection', 'Summit', 'Superior', 'Exceptional', 'Hyper' є перебільшенням, тому неприйнятні.

Порада 13Є

13Є.1. Сортові епітети не повинні створювати помилкового враження, що сорт є спорідненим або походить від іншого визначеного сорту.

Приклад 43. Сортовий епітет 'California Sunset' неприйнятний, якщо назва 'Sunset' вже існує тільки для сорту або серії сортів від одного селекціонера і біологічний зв'язок між обома сортами відсутній.

Приклад 44. Назва *Lilium* 'Bellingham Supreme' не може бути оприлюднена, якщо сорт не належить до *Lilium* Bellingham Group; те саме стосується назви яблуні 'Bramley's Wonder', якщо сорт не походить від 'Bramley's Seedling'.

Приклад 45. Сортові епітети 'Chipper' ≈ 'Beacon Chipper', 'Delight' ≈ 'Summer Delight', 'Rio Colorado' ≈ 'Rio Grand Russet', 'Island Sunshine' ≈ 'Andean Sunshine' неприйнятні, якщо біологічний зв'язок між обома сортами відсутній або звичайне слово не є загальним.

Приклад 46. 'All Star', 'Red Star', 'Misca Yellow', якщо є 'Misca Star': усі назви сортів зі словами 'Misca' або 'Star' прийнятні, за умови що вони біологічно пов'язані з 'Misca Star' або існують сорти інших селекціонерів, у назві яких є слова 'Misca' або 'Star'.

Приклад 47. 'Allstar' ≈ 'Star': додані слова не змінюють ситуації, поки додане слово є пізнаваним.

Приклад 48. 'Buffy Ball', якщо є 'Ice Ball', 'Eight Ball', 'Summer Ball', 'Ball Bicolor', 'One Ball', що були зареєстровані різними селекціонерами. Найменування 'Buffy Ball' прийнятне, оскільки слово «ball» є загальним і не монополізоване селекціонером.

Приклад 49. Сортовий епітет 'May Hero' ≠ 'May' прийнятний. Сорт бросквини 'May Hero' входить до серії, створеної американським селекціонером, але існують інші сорти із скомбінованими найменуваннями, що містять слово «May» та створені іншими селекціонерами.

Приклад 50. Сортові епітети, що містять імена: 'Maria Sarah' і 'Jean Pierre' неприйнятні, якщо є, відповідно, 'Maria' і 'Jean'.

13Є.2. Найменування неприйнятне, якщо його сортовий епітет створює помилкове враження щодо особи збирача, заявника, підтримувача сорту, селекціонера або походження.

Приклад 51. Назва *Potentilla* 'Davidson's Red' не може оприлюднюватись, якщо селекціонер не був людиною на прізвище Дейвідсон; назви пшениці 'Миронівська' або 'Одеська' не повинні бути оприлюдненими, якщо походження сортів не пов'язано з роботою відповідно Миронівського інституту пшениці ім. В. М. Ремесла чи Селекційно-генетичного інституту – ННЦ насіннезнавства та сортовивчення НААН.

Приклад 52. Якщо селекціонер створив серію 'Cherry Reagan', 'Cream Reagan', 'Sweet Reagan', 'Yellow Reagan', інший селекціонер не може назвати свій сорт того ж виду, використовуючи прізвище колишнього президента США, якщо відсутній біологічний зв'язок з існуючими сортами.

Приклад 53. Найменування 'ABC Ambition' неприйнятне, бо містить аббревіатуру компанії, яка придбала ліцензію на продаж сорту, але не є його власником, селекціонером або правонаступником.

Приклад 54. Херсонщина славиться своїми кавунами, тому найменування 'Херсонський' для сорту кавуна неприйнятне, якщо він походить не з цього регіону.

Порада 13Ж

13Ж.1. Різниця лише в одній літері чи цифрі може ввести в оману або дати хибне

уявлення щодо ідентичності сорту, за винятком тих випадків, коли відмінність в одній літері передбачає виразну візуальну або фонетичну різницю, наприклад, якщо це стосується літери на початку слова:

Приклад 55. Сортові епітети пшениці 'Коломак 3', 'Коломак 5', 'Коломак 8' прийнятні.

Приклад 56. В англійській мові назви 'Harry' і 'Larry' не викликають сумнівів; тим не менше назви 'Bough' і 'Bow' (вимовляються однаково) можуть спричинити плутанину (при вимові);

Приклад 57. В японській та корейських мовах немає відмінності між звуками «л» і «р», саме тому назви 'Lion' (лайон) і 'Raion' (район) є однаковими, хоча вони є різними для англомовного населення.

13Ж.2. Різниця в одній літері є достатньою, якщо літера, за якою різняться найменування, є настільки виразною, що робить найменування відмінним від іншої назви. Це буває у випадках, коли назва сорту є короткою (складається менш ніж з п'яти літер) або коли літера, за якою вони різняться, стоїть на початку слова. У всіх випадках, як допоміжний аргумент використовують вимову.

Приклад 58. Сортові епітети 'Anja' ≠ 'Anka'; 'Dati' ≠ 'Dato'; 'Diva' ≠ 'Dida', 'Ліна' ≠ 'Тіна', 'Олена' ≠ 'Елена' прийнятні, бо вони короткі й різняться за вимовою.

Приклад 59. Сортові епітети 'Elsa' ≈ 'Elza'; 'Fao' ≈ 'Faoh', 'Jaco' ≈ 'Jako' неприйнятні, бо в різних мовах їх вимовляють однаково.

13Ж.3. Імовірність плутанини буде меншою там, де назви різняться за першою літерою. Поясненням цього є очевидніша візуальна відмінність, ніж коли відмінні літери знаходяться в середині слова. Окрім того, перша літера зазвичай змінює вимову очевидніше, ніж тоді, якщо літера знаходиться в середині слова. Однак, коли ця перша літера не впливає на вимову, така різниця не є достатньою.

Приклад 60. Сортові епітети 'Meagan' ≠ 'Reagan'; 'Kinky' ≠ 'Binky'; 'Nagar' ≠ 'Magar' прийнятні.

Приклад 61. Сортові епітети 'Anna' ≈ 'Nanna' неприйнятні через однакову чи подібну вимову.

13Ж.4. У разі найменувань зі смисловим навантаженням одна відмінна літера може суттєво вплинути на сенс, тому не існує ймовірності плутанини.

Приклад 62. Сортові епітети 'Power' ≠ 'Powder' ≠ 'Poker', 'Ruby' ≠ 'Rugby', 'Topic' ≠ 'Tonic' прийнятні.

13Ж.5. Різниця у дві літери не може бути достатньою, коли вимова запропонованого найменування така сама або дуже подібна

до вимовляння вже існуючої назви, внаслідок чого запропоноване найменування призводить до плутанини.

Приклад 63. Сортові епітети 'Aladin' ≠ 'Allalin'; 'Azzor' ≠ 'Amor'; 'Curletta' ≠ 'Curlita' прийнятні, бо мають суттєву фонетичну різницю і відмінність у дві літери.

Приклад 64. Сортові епітети 'Accord' ≈ 'Akord'; 'Attac' ≈ 'Atak'; 'Estel' ≈ 'Estelle'; 'Josefine' ≈ 'Josephine'; 'Krystian' ≈ 'Christian' неприйнятні через однаковість або подібність.

13Ж.6. Недостатньою різницею є випадки, коли дві літери тільки переставлені місцями і немає чіткої різниці у вимові.

Приклад 65. Сортові епітети 'Monper' ≈ 'Monpre' неприйнятні, бо дві літери тільки переставлені місцями;

Приклад 66. Сортові епітети 'Florina' ≠ 'Florian' прийнятні, тому що є чітка різниця у вимові.

Порада 133

133.1. Додавання абрєвіатури, що позначає компанію, ускладнює розпізнавання.

Приклад 67. Найменування 'ES Fabian' неприйнятне, якщо назва 'Fabian' або 'Fabia' вже вживається.

Приклад 68. Найменування 'KWS Valdia' неприйнятне, тому що вже існує назва 'Valdia'.

Приклад 69. Найменування 'Solero CL' неприйнятне, якщо є назва 'NK Solero', ці два сорти біологічно не пов'язані. Основна частина обох назв 'Solero' є однаковою, тому додавання абрєвіатури перед або після неї є недостатнім для уникнення плутанини.

133.2. Додавання номера, за винятком випадків, коли він є складовою частиною назви або вказує на те, що сорт є чи буде одним із низки сортів, пов'язаних селекційною історією, ускладнює розпізнавання.

Приклад 70. Найменування 'Tomer 79' неприйнятне, якщо вже є назва 'Tomer' й обидва сорти біологічно не пов'язані та виведені різними селекціонерами.

Приклад 71. Найменування 'Tomer 79' прийнятне, незважаючи на те, що вже є назва 'Tomeu'.

Порада 13И

13И.1. Назва неприйнятна, якщо її сортовий епітет може призвести до плутанини через подібність до торговельних термінів.

Приклад 72. Назв із сортовими епітетами 'Півлітра', 'Bonsai', 'Ten Dollars', 'Two Litres', 'Container Crown', 'Poisonous', 'Tax Free' варто уникати. Проте малоімовірно, що епітети 'Дві Копійки', 'Million Dollars', 'Ten Vobe Note' можуть призвести до непорозумінь у торгівлі.

Порада 13I

13I.1. Назва не прийнятна, якщо її сортовий епітет тотожний або майже тотожний з торговельною маркою.

Порада 13Й

13Й.1. Назва сорту може бути замінена комерційною назвою, яка для уникнення плутанини повинна візуально різнитися, бути відображена графічно великими літерами, але різного кегля, без виділення назви одинарними лапками та без виділення курсивом, як це прийнято для видових епітетів, або мати торговельну позначку.

Приклад 73. Сорт троянди 'Korlanum' у торгівлі може позначатися як троянда SURREY або троянда D'ÉTÉ.

Приклад 74. *Choisyaternata* 'Lich' SUNDANCE, *Hamamelis* × *intermedia* 'Feuerzauber' MAGIC FIRE, *Magnolia grandiflora* 'Monlia' Majestic Beauty™.

Порада 13К

13К.1. Торговельні марки не є заміником або еквівалентом сортової назви, а застосовуються як фірмові знаки (бренди) для ідентифікації джерела або походження рослин. Їх пишуть звичайним шрифтом, супроводжуючи символами ™ або ®, причому останній застосовують тільки до зареєстрованих торговельних марок.

Приклад 75. *Magnolia grandiflora* 'Monlia' MajesticBeauty™.

Приклад 76. Сорти яблук 'Scifresh', 'Cripps Pink', 'Corail' відомі під брендами, відповідно, Jazz®, Pink Lady®, Pinova®, а сорти ківі 'Hort 16A', 'Convi', 'Huayou' – під брендами, відповідно, ZESPRI GOLD®, Green Light®, PANDA®.

Порада 13Л

13Л.1. Сортіві епітети робочих назв, під якими рослини випробовуються, не варто використовувати для найменування інших сортів.

Приклад 77. *Dianthus* LADY MADONNA ('WP04 Oral') була відома під час випробовування як 'Oral' і 'Devon Oral'. Обидві робочі назви не варто використовувати для найменування інших сортів.

Порада 13М

13М.1. Інтродукційні або селекційні номери не варто вважати сортовими епітетами.

Приклад 78. А-2007-1, UN0700013, 22-44, 79411.

Порада 13Н

13Н.1. Сортіві епітети не повинні бути довгими, складними для написання та вимови.

Приклад 79. Сортіві епітет 'Diplomgartenbauinspektor' є занадто довгим, важким для написання та вимови.

Порада 13О

13О.1. Назва сорту, сортіві епітет якої містить ім'я живої людини, не може бути оприлюднена без погодження з нею.

Порада 13П

13П.1. Сортіві епітет не повинен містити неприємні факти недавньої історії, слова з агресивним чи образливим значенням.

Стаття 14. Назви прищеплених химер

14.1. Назвою прищепленої химери є формула, в якій прийняті назви таксонів розташовані за абеткою і поєднані знаком додавання, що відокремлений з обох боків пробілами, або латинська родова назва, що має префіксом знак додавання, у разі якщо компоненти належать до різних родів. За наявності сортів до назви прищепленої химери додають сортіві епітет.

Приклад 1. *Crataegus* + *Mespilus*, *Cytisus purpureus* + *Laburnum anagyroides*, *Syringa* × *chinensis* + *S. vulgaris*.

Приклад 2. +*Crataegomespilus*, +*Laburnocytisus*.

Приклад 3. +*Crataegomespilus* 'Dardarii', +*Laburnocytisus* 'Adamii',

Приклад 4. *Camellia* 'Daisy Eagleson' (= *C. sasanqua* 'Maiden's Blush' + *C. japonica*).

Примітка 1. Назви статевих гібридів, що виникли внаслідок схрещування, відрізняються від назв прищеплених химер, де компонентами є представники тих самих таксонів, наприклад +*Crataegomespilus* (*Crataegus* + *Mespilus*) ≠ ×*Crataemespilus* (= *Crataegus* × *Mespilus*) (див. ст. 1.4).

Примітка 2. Назви сортів гібридогенних таксонів відображають відповідно до ст. 1.4 і 13.1, наприклад ×*Triticosecale* 'Жайворонок Харківський', *Chaenomeles* × *californica* 'Gold Calif'.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Біномен (binomial, binomen) – див. *комбінація: бінарна (біномінальна) комбінація*.

Ботаніка (botany) – комплекс наук, що вивчає рослини, їхню будову, біологію, екологію, поширення, еволюцію та класифікацію.

ВОС експертиза (DUS test) – перевірка нових сортів на відмінність, однорідність та стабільність з метою законодавчої охорони прав селекціонерів рослин або занесення до національного переліку.

Вид (species) – основна таксономічна категорія в біологічній систематиці, номенклатурній ієрархії.

Гібрид (hybrid) – результат схрещування між різними рослинами або таксонами.

Група культур – сукупність сільськогосподарських культур подібного використання.

Група (Group) – сукупність культиварів, особин або сукупності рослин на основі визначеної подібності.

Грекс (grex) [у номенклатурі орхідей] – потомство від штучного схрещування визначених батьків видового або грексового рівня.

Епітет (epithet) – завершальне слово або сполучення слів у назві таксона після терміна, що позначає ранг:

– **видовий епітет (species epithet)** – друге слово в назві таксона;

– **завершальний епітет (final epithet)** – останнє слово в будь-якій комбінації, у ранзі або роду, або виду, чи внутрішньовидового таксона;

– **підвидовий епітет (subspecies epithet)** – третє слово (не рахуючи слова, що вказує на ранг) у назві підвиду;

– **сортовий епітет (cultivar epithet)** – завершальна частина назви культивара, що зазвичай йде за назвою роду, або бінарною комбінацією, або еквівалентною звичайною назвою;

– **еквівалентний епітет (equivalent epithet)** – допустимий переклад, транслітерація або транскрибування існуючого сортового епітету або його незначні видозміни в наголосі, діакритичних знаках та іншій надрядковій пунктуації;

– **вигаданий епітет (fancy epithet)** – сортовий епітет (слово, сполучення слів або код), написаний не латиною.

Зразок (specimen) – рослина або частина рослини, що зібрана, зберігається або культивується з науковою метою.

Інтродукт (introduc) – див. *інтродукована рослина*.

Інтродуктор (introducer) – особа або організація, що займається введенням рослин у культуру або першою поширила сорт.

Інтродукована рослина (introduced plant, introduc) – уведена в культуру рослина.

Клада – предок (організм, популяція або вид) з усіма нащадками.

Клас найменувань (denomination class, cultivar class) – сукупність таксонів, в яких культивар, Група чи грекс не можуть повторюватися за певним винятком.

Класифікація (classification) – процес встановлення і розмежування таксонів; система, що виникає внаслідок цього процесу.

Клон (clone) – генетично ідентичне потомство нестатево розмноженої рослини.

Комбінація (combination) – назва таксона в ранзі нижче роду, що складається з назви роду в сполученні з одним чи двома епітетами:

– **бінарна (біномінальна) комбінація (binary combination, binomial, binomen)** – видова назва, що складається з назви роду і видового епітету;

– **триномінальна комбінація (trinomial combination, trinomen)** – біномен (родова назва з видовим епітетом), далі йде епітет внутрішньовидового рангу.

Культивар (cultivar) – сукупність рослин, що дібрана за особливою ознакою або комбінацією ознак, яка виразно відмінна, однарідна і стабільна у своїх ознаках та зберігає їх під час розмноження.

Культиген (cultigen) – див. *культурна рослина*.

Культон (culton) – систематична група культурних рослин, що базується на одному або кількох користувачьких критеріях; термін, еквівалентний таксону, але застосований у контексті іншої класифікаційної філософії.

Культогрупа (cultogroup) – група культурних рослин, схожа за господарським використанням, що може не бути систематично спорідненою.

Культономен (cultonomen) – назва будь-якої групи культурних рослин.

Культономія (cultonomy) – наука, що вивчає правила класифікації і найменування культурних рослин.

Культура (crop) – сукупність рослин одного роду, групи споріднених видів або окремого виду чи підвиду з подібними господарсько-біологічними властивостями, що культивується.

Культурна рослина (cultivated plant, cultigen) – усвідомлено дібрані рослини, що можуть бути навмисно або випадково схрещеними в культурі, дібрані серед існуючих культурних форм або з форм природних популяцій, які підтримуються як розпізнавальні сутності тільки безперервним розмноженням.

Лісівництво (forestry, silviculture) – вирощування деревних рослин (лісів); галузь рослинництва.

Лісові культури [у лісівництві] – площі, штучно засаджені лісовими породами.

МКН (ICN) – аббревіатура для Міжнародного кодексу номенклатури для водоростей, грибів і рослин (International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants). Раніше мав назву Міжнародний кодекс ботанічної номенклатури (International Code of Botanical Nomenclature – ICBN).

МКНКР (ICNCP) – аббревіатура для Міжнародного кодексу номенклатури для культурних рослин (International Code of Nomenclature for cultivated plants, або Cultivated Plant Code).

МКФН (ICPN) – аббревіатура для Міжнародного кодексу філогенетичної номенклатури (International Code of Phylogenetic Nomenclature).

Назва (name) – назва, що є дійсно оприлюдненою згідно з міжнародними номенклатурними правилами, незалежно від того, є вона правильною чи незаконною:

– **видова назва (species name)** – родова назва, сполучена з видовим епітетом;

– **встановлена назва (establishment name)** – назва, яка відповідає правилам МКНКР щодо форми, опублікування, наявності опису, що дає підстави вважати сортовий епітет придатним для використання;

– **дійсно оприлюднена назва (validly published name)** – назва, яку було оприлюднено ефективно й відповідно до правил МКН, тобто з латинським або англійським діагнозом, позначенням рангу і типу;

– **ефективно оприлюднена назва (effective published name)** – назва, яку оприлюднено в друкованому або електронному виданні (вигляді) згідно з правилами МКН;

– **загальна назва (generic name)** – назва будь-якої групи об'єктів, які мають одну або кілька властивостей, що виокремлюють їх з-поміж інших груп подібних об'єктів [*в англійській мові збігається із терміном «родова назва»*]; [у маркетингу] – назва комерційного виробу, що не захищений законодавством або зареєстрованою торговельною маркою;

– **законна назва (legitimate name)** – дійсно оприлюднена назва, що відповідає усім номенклатурним правилам;

– **звичайна назва (common name, vernacular name)** – назва будь-якою мовою, що заміщує наукову назву;

– **кодова назва (code name)** – сортовий епітет, утворений послідовністю літер і/або цифр;

– **наукова назва (scientific name)** – назва таксона, що утворена і затверджена відповідно до міжнародних номенклатурних правил;

– **незаконна назва (illegitimate name)** – дійсно оприлюднена назва, що суперечить одному або кільком номенклатурним правилам, будучи переважно зайвою або омонімічною;

– **нова назва (new name)** – назва, що з'явиться після її оприлюднення.

– **правильна назва (correct name)** – назва таксона/культона у визначених межах, стані та ранзі, яка має бути прийнятою від-

повідно до міжнародних номенклатурних правил;

– **прийнята назва (accepted name)** – найранніша назва таксона чи культуна, що має бути прийнятою за визначених умов;

– **родова назва (generic name)** – назва роду [*в англійській мові збігається із терміном «загальна назва»*];

– **сорова назва (name of the cultivar)** – правильна назва роду або таксона нижчого рангу, чи звичайної назви рослини, сполучена із сортовим епітетом;

– **сорова назва (variety denomination)** – назва для позначення культивара згідно із законами реєстрації рослин.

Найменування (denomination) – запропонована сорова назва, що перевіряється на придатність для реєстрації; перевірка сортової назви під час реєстрації сортів.

Номенклатура (nomenclature) – система назв та умов її формування і застосування.

Нотовид (nothospecies) – гібридний вид; назва гібрида видового рівня між двома або кількома видами, якій зазвичай передують знак множення.

Ноторід (nothogenus) – гібридний рід; назва гібрида родового рівня між двома або кількома видами різних родів, якій зазвичай передують знак множення.

Нототаксон (nothotaxon) – гібридний таксон; назва гібридного таксона, якій зазвичай передують знак множення.

Одомашнювання (domestication) – адаптування рослин для існування в тісному зв'язку з людиною або в умовах антропогенного впливу.

Позначення (designation) – запропоноване найменування, яке ще не було оприлюднено згідно з міжнародними номенклатурними правилами і тому не є назвою у сенсі номенклатурних Кодів або не вважається назвою.

Порода (trees, wood species, fruit tree race) [*у лісівництві, інколи в садівництві*] – сукупність споріднених дерев/кущів, що об'єднує дикорослі й культурні рослини одного роду, групи споріднених видів або окремого виду чи підвиду.

Прищеплена химера (graft-chimaera) – рослина, що складається з тканин різних таксонів, поєднаних внаслідок прищеплювання.

Рослина (plant) – організми, що традиційно вивчають та вирощують ботаніки, агрономи, садівники і лісівники.

Різновид(ність) (variety) – внутрішньовидова таксономічна категорія [*в англійській мові збігається із терміном «сорт» у зако-*

нодавстві щодо реєстрації рослин і часто в рослинництві].

Рослинництво (plant growing, plant cultivation) – вирощування культурних рослин; галузь сільського господарства.

Садівництво (horticulture) – вирощування декоративних, плодкових і овочевих рослин; галузь рослинництва.

Синонім (synonym) – інша назва того самого таксона чи культуна, що й прийнята назва.

Систематика (systematics) – наукове вивчення мінливості живих організмів.

Сорт (variety) [у законодавстві щодо реєстрації рослин і часто в рослинництві; в англійській мові збігається із терміном «сорт»] – те саме, що культивар.

Спорт (sport) – мутація, що виявлена на частині рослини.

Таксон (taxon) – таксономічна група будь-якого рангу.

Таксономія (taxonomy) – розділ систематики, що вивчає методи і правила класифікації рослин.

Торговельна марка (trademark, TM) – будь-який знак, утворений словами, літерами, цифрами або іншими символами, такими як

логотипи, що позначає товари одного виробника для вирізнення їх з-поміж товарів конкурентів:

– зареєстрована торговельна марка (**registered trademark, ®**) – прийнята законодавчим органом торговельна марка.

Торговельне позначення (trade designation) – символ, що застосовується для продажу рослини, коли її справжня назва є невідомою для маркетингу.

Триномен (trinomen) – див. *комбінація: триномінальна комбінація.*

УПОВ (UPOV) – аббревіатура для Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (International Union for the protection of new varieties of plants).

Формула (formula) – назви таксонів, поєднані математичним знаком між собою:

– **гібридна формула (hybrid formula)** – назви батьківських таксонів гібрида, поєднані знаком множення між собою;

– **формула для прищеплених химер (formula for a graft-chimaera)** – прийнятні назви батьківських таксонів-компонентів прищеплювання, розміщені за абеткою і поєднані знаком складання між собою.

ДОДАТКИ

1. Правила транскрибування латинських слів.
2. Правила транскрибування англійських слів.
3. Правила транскрибування французьких слів.
4. Правила транскрибування німецьких слів.
5. Правила транскрибування італійських слів.

Висновки

Запропонований для обговорення проект Правил номенклатури, таксономії та культури рослин є корисним і потрібним кроком у розв'язанні низки питань щодо найменування рослин та застосуванні цих назв у науковій і господарській діяльності.

Використана література

1. Candolle A. de. Lois de la nomenclature botanique adoptées par le Congrès international de botanique, tenu à Paris en août 1867. Genève et Bale : H. George ; Paris : J.-B. Baillièrre et fils, 1867. 64 p.
2. International Code of Nomenclature for Algae, Fungi and Plants (Melbourne Code) / J. McNeill, F. R. Barrie, W. R. Buck et al. (chair ed.). *Regnum Veg.* 2012. Vol. 154. 240 p.
3. International code of nomenclature for cultivated plants, 9th ed. / C. D. Brickell, C. Alexander, J. J. Cubey et al. (eds). *Scripta Horticulturae*. 2016. No. 18. 190 p.
4. International code of phylogenetic nomenclature. Version 4a / P. D. Cantino, K. de Queiroz (equal contr.). (Most recent revision:

6. Правила транскрибування китайських слів.
7. Правила транскрибування корейських слів.
8. Правила транскрибування японських слів.
9. Правила транслітерування українського алфавіту латиницею.

- July 31, 2007). URL: <https://www.ohio.edu/phylocode/PhyloCode4c.pdf>
5. International Convention for the Protection of New Varieties. URL: http://www.upov.int/edocs/pubdocs/en/upov_pub_221.pdf
 6. Guidelines on Article 63 of Council Regulation (EC) 2100/94 of 27 July 1994 on Community plant variety rights / CPVO. URL: http://www.cpvo.europa.eu/documents/lex/guidelines/VD_Guidelines_EN.pdf
 7. Variety denominations [Document UPOV/TC/49/8 ; February 21, 2013]. URL: http://www.upov.int/edocs/mdocs/upov/en/tc_49/tc_49_8.pdf.
 8. Explanatory notes on variety denominations under the UPOV convention [Document UPOV/INF/12/5 ; October 29, 2015]. URL: http://www.upov.int/edocs/infdocs/en/upov_inf_12.pdf.
 9. Меженський В. М. До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 7. Написання назв сортів рослин. *Plant Varieties Studying and Protection*. 2016. № 3. С. 5–12. doi: 10.21498/2518-1017.3(32).2016.75970
 10. Меженський В. М., Якубенко Н. Б. До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 9. Написання назв сортів рослин як об'єктів наукової і сільськогосподарської

діяльності. *Plant Varieties Studying and Protection*. 2017. Т. 13, № 2. С. 123–130. doi: 10.21498/2518-1017.13.2.2017.105390

11. Український правопис. Київ : Наук. думка, 2015. 288 с.

References

1. Candolle A. de. Lois de la nomenclature botanique adoptées par le Congrès international de botanique, tenu à Paris en août 1867. Genève et Bale : H. George ; Paris : J.-B. Baillière et fils, 1867. 64 p.
2. McNeill, J., Barrie, F. R., Buck, W. R., Demoulin, V., Greuter, W., Hawksworth, D. L., & Turland, N. J. (chair ed.). (2012). International Code of Nomenclature for Algae, Fungi and Plants (Melbourne Code). *Regnum Veg.*, 154, 1–240.
3. Brickell, C. D., Alexander, C., Cubey, J. J., David, J. C., Hoffman, M. H. A., Leslie, A. C., Malécot, V., & Jin, X. (Eds.). (2016). International Code of Nomenclature for Cultivated Plants, 9th ed. *Scripta Horticulturae*, 18, 1–190.
4. Cantino, P. D., & Queiroz, K. de (equal contr.). *International Code of Phylogenetic Nomenclature. Version 4a*. (Most recent revision: July 31, 2007). Retrieved from <https://www.ohio.edu/phylocode/PhyloCode4c.pdf>
5. *International Convention for the Protection of New Varieties*. Retrieved from http://www.upov.int/edocs/pubdocs/en/upov_pub_221.pdf

УДК 001.4 (477)

Меженский В. Н.^{1,2} К вопросу упорядочения украинских названий растений. Сообщение 10. Правила номенклатуры, таксономии и культономии растений // *Plant Varieties Studying and Protection*. 2018. Т. 14, № 1. С. 28–44. <https://doi.org/10.21498/2518-1017.14.1.2018.126502>

¹Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, ул. Героев Оборона, 15, г. Киев, 03041, Украина, e-mail: mez1956@ukr.net

²Украинский институт экспертизы сортов растений, ул. Генерала Родимцева, 15, г. Киев, 03041, Украина

Цель. Разработать правила номенклатуры, таксономии и культономии растений. **Результаты.** Для урегулирования названий растений в разных сферах применяются положения Международного Кодекса номенклатуры для водорослей, грибов и растений, Международного Кодекса номенклатуры культурных растений, Международного кодекса филогенетической номенклатуры и Международной конвенции по охране новых сортов растений. Украинский правопис, который нормирует украинский язык, включая написание названий растений, не охватывает в полной мере всего разнообразия вопросов этой сферы. Противоположные подходы бота-

6. *Guidelines on Article 63 of Council Regulation (EC) 2100/94 of 27 July 1994 on Community plant variety rights*. (1994). Retrieved from http://www.cpvo.europa.eu/documents/lex/guidelines/VD_Guidelines_EN.pdf.
7. *Variety denominations* [Document UPOV/TC/49/8; February 21, 2013]. (2013). Retrieved from http://www.upov.int/edocs/mdocs/upov/en/tc_49/tc_49_8.pdf
8. *Explanatory Notes on Variety Denominations under the UPOV Convention* [Document UPOV/INF/12/5; October 29, 2015]. (2015). Retrieved from http://www.upov.int/edocs/infdocs/en/upov_inf_12.pdf
9. Mezhen'skyj, V. M. (2016). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 7. Spelling the names of plant varieties. *Plant Varieties Studying and Protection*, 3, 5–12. doi: 10.21498/2518-1017.3(32).2016.75970. [in Ukrainian]
10. Mezhen'skyj, V. M., & Yakubenko, N. B. (2017). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 9. Writing the names of plant varieties as objects of scientific and agricultural activities. *Plant Varieties Studying and Protection*, 13(2), 123–130. doi: 10.21498/2518-1017.13.2.2017.105390. [in Ukrainian]
11. *Ukrainskyi pravopys* [Ukrainian orthography]. (2015). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian]

ников и филологов к упорядочиванию, соответственно, украинской номенклатуры растений и правил правописания требуют согласования. Для упорядочивания и гармонизации украинской фитонимии предложен проект Правил номенклатуры, таксономии и культономии растений. **Выводы.** Проект Правил номенклатуры, таксономии и культономии растений является нужным шагом в разрешении ряда вопросов наименования растений и применения этих названий в научной и хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: номенклатура растений, таксономия, культономия, фитонимия, правописание.

UDC 001.4 (477)

Mezhenskyj, V. M. (2018). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 10. Rules of Plant Nomenclature, Taxonomy, and Cultonomy. *Plant Varieties Studying and Protection*, 14(1), 28–44. <https://doi.org/10.21498/2518-1017.14.1.2018.126502>

¹National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine, e-mail: mez1956@ukr.net

²Ukrainian Institute for Plant Variety Examination, 15 Henerala Rodymtseva Str., Kyiv, 03041, Ukraine

Purpose. To develop rules for Plant Nomenclature, Taxonomy and Cultonomy. **Results.** The regulations of “International Code of Nomenclature for Algae, Fungi and Plants”, “International Code of Nomenclature for Cultivated Plants”, “International Code of Phylogenetic Nomenclature”, and “International Convention for the Protection of New Varieties” are applied for plant name standardization in different spheres. The Ukrainian Orthography, which regulates the Ukrainian language including the writing of plant names, does not fully cover the whole range of issues in this area. Different approaches

of botanist and philologists to ordering, according to Ukrainian plants nomenclature and spelling rules, demand coordination. The draft of the “Rules of Plant Nomenclature, Taxonomy and Cultonomy” for ordering and harmonization of Ukrainian phytonymy is offered. **Conclusions.** The draft of “Rules of Plant Nomenclature, Taxonomy and Cultonomy” is the significant step in the matter of plant denomination and plant names usage in scientific and economic activities.

Keywords: plant nomenclature, taxonomy, cultonomy, phytonymy, orthography.

Надійшла / Received 17.01.2018

Погоджено до друку / Accepted 13.02.2018